

Гриньова М. В., д.п.н., професор,
член-кореспондент Національної
академії педагогічних наук України,
Полтавський національний
педагогічний університет імені
В. Г. Короленка (м. Полтава);
Сайко Н. О., д.п.н., доцент,
Полтавський національний
педагогічний університет імені
В. Г. Короленка (м. Полтава)

ПРОФЕСІЙНА АКТИВНІСТЬ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПЕДАГОГА

Сучасна освіта характеризується глобальними науково-технічними й соціально-економічними змінами, які зумовлюють постійне зростання вимог до професійної підготовки педагогів та їх особистісних якостей. Основними такими вимогами є: ініціативність, мобільність, гнучкість, незалежність тощо. Тому особливої актуальності набуває формування професійної активності педагогів як основної умови їх конкурентоздатності на ринку освітніх послуг.

Проблему активності на особистісному та професійному рівнях висвітлено у різних аспектах: у психологічному (Ш. Амонашвілі, Л. Виготський, В. Давидов, Д. Ельконін, В. Семиченко, М. Ярошевський); у педагогічному (І. Бех, О. Дубасанюк, Г. Локарева, А. Маркова, Н. Молодиченко, О. Пехота, В. Рибалка, Г. Троцько, Н. Щуркова, І. Якиманська).

Проте єдиної точки зору щодо механізмів формування професійної активності не існує, однак можливо виокремити спільні аспекти у різних наукових підходах. У першу чергу, професійна активність розглядається крізь призму активності особистості. Під активністю особистості розуміють спроможність людини робити соціально значущі перетворення навколишнього, що виявляється у спілкуванні, спільній діяльності, творчості [1]. Хто не активний, той знеособлений, а відповідна пасивність призводить до неспроможності спрямовувати дії у відповідне русло. По-друге, професійна активність залежить від рівня сформованості умінь приймати відповідальні рішення, що є ознакою зрілої особистості з добре розвинутим мисленням. Слід усвідомити, що прийняття рішення – це навичка, яку потрібно виробляти і тренувати. Багатьом людям складно прийняти те чи те рішення, бо вони відчують страх, і це унеможливує прояв професійної та особистісної активності. Усі у той чи той спосіб стикалися з ситуацією адміністративної переадресації проблеми або, як зазвичай називають, – «ходіння кабінетами». Причиною цього є не вміння, боязкість взяти на себе відповідальність за прийняте рішення та відстояти власну позицію. Як зазначають психологи, самостійне прийняття рішення спирається на такі індивідуально-особистісні характеристики мислення: самостійність, критичність розуму,

незалежність суджень, наявність мотивів до прийняття рішення [2]. Тому підґрунтям формування умінь приймати відповідальні рішення є самооцінка фахівця. Педагог із низькою самооцінкою не в змозі конструктивно вирішувати професійні питання, його особистість характеризується такими якостями, як принижена гідність, страх зробити помилки, постійна думка про фізичну та інтелектуальну недосконалість, прагнення діяти вже відомими шляхами, несприйняття компліментів, залежність від оцінки оточення.

Позиція педагога стосовно професійної діяльності має бути позицією активного суб'єкта, який самостійно приймає рішення відповідно до внутрішніх цінностей, мотивації, переконань. Про це наголошує В. Семиченко, зазначаючи, що не кожна людина може виступати дійсним суб'єктом, тобто активним, ініціюючим, рефлексуючим, коригуючим центром, творцем засад власного життя і професійної діяльності. Багато людей просто пасивно «пливуть за течією життя», слідуючи зовнішнім обставинам і власній імпульсивності [3].

Виокремлення у професійній позиції педагога суб'єктної складової відображає спосіб самореалізації, самоствердження і саморозвитку його як професіонала та має наступні прояви: суб'єктивна фіксація професійно-значущих способів діяльності, вироблення на цій основі власної системи дій; вироблення особистісних критеріїв і норм професійної діяльності; вихід за рамки нормативної діяльності, здатність авторського проектування особистісно значущого способу здійснення життєвих і професійних стратегій.

Тобто, можна говорити, що професійна активність передбачає майстерність педагога у використанні всього потенціалу професійної сфери на благо власної особистості та суспільства. У зв'язку з цим варто згадати слова відомого педагога І. Зязюна, які з роками набувають все більшої актуальності: «Майстерність – це вияв найвищої форми активності особистості вчителя у професійній діяльності, активності, що ґрунтується на гуманізмі і розкривається в доцільному використанні методів педагогічної взаємодії» [4].

Звісно, що для формування професійної активності слід створювати відповідні умови, сприятливе професійне середовище функціонування фахівців із урахуванням позитивних стимулюючих методів прояву професійної активності, наприклад, поступове збільшення заробітної платні, заохочення та схвалення творчих підходів до виконання професійних завдань, підвищення у посаді, фіксування успіхів у професійній діяльності тощо. Однак, у першу чергу, професійна активність передбачає формування відповідальності у педагогів за реалізацію власних намірів і планів, чітке усвідомлення того, що, якщо хочеш будь-чого досягти, потрібно якнайменше робити зустрічні кроки до своїх бажань.

Список використаних джерел

1. Сергеєнкова О. П. Педагогічна психологія : навч. посіб. / О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
2. Кон И. С. Психология старшеклассника / И. С. Кон. – Москва : Просвещение, 1980. – 192 с.

3. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : [навч. посіб.] / В. А. Семиченко. – Київ : Вища шк., 2004. – 335 с.
4. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. / Іван Андрійович Зязюн. – Київ : МАУП, 2000. – 312 с.

Деньга Н. М., викладач,
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
(м. Кременчук)

Новоселецька Л. В., студентка,
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
(м. Кременчук)

ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Система державного забезпечення підготовки вчителя будувалася на переважанні зовнішніх форм впливу, спрямованих на оволодіння необхідною сумою знань, умінь, професійних навичок, що не завжди приводило до запланованих результатів. Це говорить про існування невиявлених закономірностей, які призводять до розриву між знаннями вчителя й ефективністю їх практичного застосування. *«В концепції нової української школи має бути і новий вчитель»*, – говорить міністр Лілія Гриневич [1]. Новий вчитель повинен бути творчим та креативним, здатним до імпровізації й експерименту, професійного та особистісного зростання, планування й аналізу власної діяльності. Відкриває шлях до подолання протиріччя між складними педагогічними завданнями сучасності, що потребують глибокого теоретичного усвідомлення, і тими прикладними засобами їх розв'язання, що панують в освітянській практиці, рефлексія. Тому актуальним є включення до освітнього процесу майбутніх учителів початкової школи засобів формування і розвитку професійної рефлексії.

Основним засобом формування у студентів уміння аналізувати результати власної діяльності, здатності до самореалізації та саморозвитку є тренінг із розвитку професійної рефлексії, адже тренінг – ефективний інструмент для формування вмінь і навичок, спеціальна технологія, що допомагає краще зрозуміти та усвідомити власний світ, зробити своє життя успішним.

Тренінг – це насамперед навчання, що опирається на досвід людини, а також допускає, що його учасники, окрім отримання нової інформації, мають можливість відразу використовувати її на практиці, виробляючи нові навички [2].

З метою формування у майбутніх учителів початкових класів навичок рефлексії відносно власної діяльності (навчальної чи професійної), уміння порівнювати і реалізовувати резерви власного «Я», проявляти інтерес до самого себе і до оточення, формувати адекватну самооцінкунами розро-